

Att leva på ett småbruk, torpet Erikslund förr i världen

av Ivar Eriksson, nedtecknat 2001

Från gårdsplanen på Erikslund 1963
Gilletts arkiv

För att kunna existera på ett torp som Erikslund, ca 3 hektar åker, var både man och hustru tvungna att hjälpas åt med de olika sysslorna. Att det hela skulle fungera berodde både på människor och djur. Djuren var på ett sånt här torp familjemedlemmar. Hästen var ju den viktigaste av djuren, han medverkade i en stor del av inkomsten på torpet.

En dag i veckan åkte gubben in till Stockholm på Söder och hämtade och lämnade tvätt med häst och vagn. Det tog hela dagen, och då måste gumman klara sysslorna på gården. Kossorna måste skötas om, tre stycken och en kalv. Vatten fick man bära med ok och hinkar till kor och häst, vattenledning fanns ju inte, höns och gris måste också få sitt.

Övriga dagar skötte gumman om tvätt och strykning, tvätten skulle hängas i torkladan för att torka. Men först på morgonen måste hon mjölka korna, det gjorde man för hand. Under tiden utfodrade gubben häst och kor samt gödslade ut. Utfodringen av höns och gris fick den göra som hade bäst om tid. Ibland vintertid hade gubben med hästen för kommunens räkning för att tjäna några kronor extra, då fick gumman sköta det hela ensam på dagen.

Morgon och kväll hjälptes man åt och det var sånt här som gjorde hästen så viktig på det lilla torpet. Kossorna fick lämna mjölk till torpets folk, kalvar, gris och katter, när man fick mjölk över kärnade man smör.

Tidvis, när alla kossorna mjölkade, kunde man sälja några liter åt folk på trakten, som kom och hämtade i sina små flaskor, ibland fick man sälja några ägg också. Man såg till att kossorna kalvade olika tider på året för att det alltid skulle finnas mjölk. Om alla skulle ha kalvat på en gång hade man blivit utan mjölk när korna låg i sin.

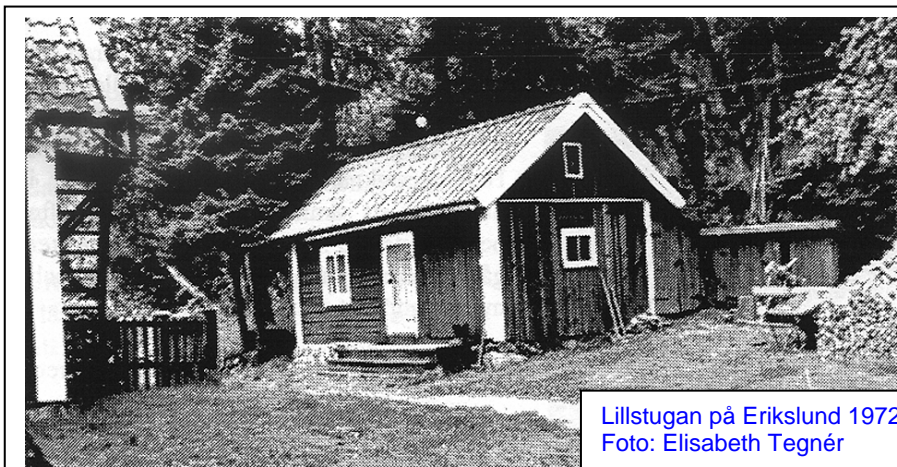
Två månader före kalvningen ska kon ligga i sin, d.v.s. inte mjölka, för då skall hon vila upp så att hon mjölkar efter kalvningen. På Lyckeby hade man tjur, dit fick man gå med korna för att få dem betäckta. När kossorna blev gamla, såldes de till någon slaktare på trakten, och då hade man alltid en kviga som fick kalva och överta den gamla kossans plats och produktion.

Grisen fick bidra med fläsk som man lade i salt för att bevara det ätbart. Av hönsen fick man ägg och en och annan hönsstek till hushållet, och ibland lämnade man ägg i affären i stället för pengar, som man inte hade så mycket av. Ibland satte man nät eller ryssjor i sjön för att få lite fisk att dryga ut maten med. Emellanåt slaktade man en tjurkalv, men kvig-kalvarna föddes upp till kor, för att efterträda de gamla som hade gjort sitt, eller såldes som livdjur till någon annan gård.

På våren, när det var dags att börja med vårbruket, d.v.s. harva åkern, man hade alltid någon del av åkermarken som man skulle så säd och sätta potatis på, då fick hästen gå för harven på den plöjda åkerbiten. Resten av åkern var vall, man måste ju ha hö till häst och kor så att det räckte över vintern. En del av den säd som gick åt till folk och djur fick köpas då det gården producerade inte räckte till.

På torpet fanns också en jordkällare där man förvarade potatis, sylt och saft, frukt och grönsaker för vinterns behov. Här fanns också en smedja och en snickarverkstad. På ett sånt här torp måste man behärska lite av varje för att kunna klara sig. De grejor och verktyg man måste ha, fick man tillverka själv, för pengar att köpa sakerna för fanns ju inte. Efter vårbruket måste man laga stängsel till hagarna, så att djuren blev kvar där när de kom ut på bete. Hästen fick gå tillsammans med korna.

Vid midsommartid var det dags för slåttern. Åkrarna slogs med häst och slåttermaskin, diken och hörn slogs med lie. Därefter fick gräset ligga på slag en till två dagar beroende på vädret och vändes en gång under tiden för att sedan hässjas. Efter sju till tio dagar skulle det köras in för att förvaras över vintern.

Lillstugan på Erikslund 1972
Foto: Elisabeth Tegnér

Efter att höskörden var överstökad, skulle gödselstacken köras ut på den åker som skulle plöjas för att sås nästa vår. Gödseln kördes ut med häst och vagn och spreds för hand med gödselgrep. Därefter skulle den åkern plöjas. Då fick man låna en häst från Lyckeby, för när man plöjer måste man ha två hästar, då det är för tungt jobb för en häst.

På hösten var det djuren nattfoder kl. 21.00 på kvällen och däremellan var det fullt jobb hela tiden. Då skulle kläder lappas och lagas, strumpor skulle stoppas. Veden skulle sågas och klyvas för att torka över sommaren för att användas på vintern. Skog till bränsle och reparationsvirke tog man i skogskanten runt åkrarna för att få så mycket sol och luft som möjligt till sina åkrar. Man behövde aldrig vara sysslolös, det var ju lika helgdag som vardag.

Alla husdjur hade namn. Hästen hette Brunte, det var en vallack av nordsvensk ras. Den behövde mindre med foder än en häst av ardenerras och var också mycket snabbare än den tyngre hästen. Man behövde inte en

tung häst på ett sånt torp, och när man åkte in till stan gick det fortare med en snabb häst. Kossorna hette Majros, Stjärna och Lilja, och var av svensk rödbrokig ras (SRB) som var den vanligaste korasen i Mellansverige. Det fanns enstaka torp som hade rödkulla, en gammal svensk 1 äntras. Förr var livslängden för en ko mycket längre än den är idag. Det beror på att idag drivs korna så hårt mot vad man gjorde förr. Då fodrade man av det lilla man hade och korna mjölkade därefter, med påföljd att de levde mycket längre.

Det finns dokumenterat att en rödkulla kalvade sista gången vid 27 års ålder. Idag blir väl ingen 10 år, man räknar med en medelålder på 6 år. Man hade också två stycken kattor, som tillsammans med råttfällan fick hålla råttorna på en rimlig

Denna artikel är tidigare publicerad
i Gillets medlemsblad
Glimtar (4/2001)

Kommentar 2008-01-12

Det är den här avbildade stugan som numera finns rest på
Tingshustomten i Västerhaninge.

Den kallas ibland felaktigt för "drängstugan", enl. den
ursprungligen torparen Per-Erik Petterssons sonson
Gunnar Petterson hade man aldrig några drängar på Erikslund

Sune Nilsson